

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Viridarivm Sanctorvm

Ex Menæis Græcorum lectum, translatu[m] et Annotationib. similibusq[ue]
passim, historijs Latinis, Græcis; editis, ineditis illustratum

Rader, Matthäus

Avgvstae Vindelicorvm, 1607

Historia De Imagine Christi Domini Iesvs Servatoris Nostri Nvlla Manvfacta.

urn:nbn:de:hbz:466:1-43013

HISTORIA

DE IMAGINE CHRISTI ^{11. Aug.}
 DOMINI IESU SERVATORIS
 NOSTRI NULLA MANU
 FACTA.

Tiberio (qui Mauritium præcessit) imperante, ingens planeq; insolens miraculum accidit. Matrōna quædam cui Mariæ nomen fuit è senatorio ordine, patricia stirpe nata, religiosa admodū, orbataviro, in grauem & mortiferum inciderrat morbum, cui nulla ope humanā succurri poterat. Commendanti suam salutem Domino nostro Iesu Christo, res bona in mentem venit. Presbyteros sacrosanctæ illius à Domino sine manus operâ factæ imaginis custodes, per certos homines accersit. præsentibus supplex aduoluta, obsecro, inquit, Domini mei; quandoquidem obculparum mearum noxas à Deo graui periculosoque morbo castigor, cupio infelix ego & indigna per vestras preces, sanctam Domini effigiem ad dies quadraginta in vilissimas ædes meas transferri, forte per illam à Domino misericordiam impetra-
 bo. Sacerdotes animaduersâ cognitâque
 illius

illius pietate & religione, sacram Domini imaginem attulerunt. reclusâ ergo hierothecâ, mulier venerata imaginem & exosculata, accepit telam bombicinam eiusdem cum sacra effigie magnitudinis, illamque imagini Domini imposuit.

Deinde imaginem Domini (ita reclusam) mundissimo scriniolo inclusam custodiuit, firmataque per eam, in sacrario suo collocavit, & luminibus magnificè illustratam dies totos quadraginta assiduè coluit. Die iam quadragesimo elapso, fœminæ cruciatu rediêre grauissimi, adeoque intolerandi, vti ne de lectulo quidem se leuare posset, vocatæ ergo ex ancillis alteri, quam castiorem nouerat, vade, inquit, adfer sacre imaginis arculam, vt adorata illâ, aliquod inde dolorum meorum leuamen recipiam; quæ ingressa sacellum, vidit prodigium formidabile, & inexpectatû. Flamma ad asserendam sacrosanctæ imaginis fidem, ex hierotheca illa ad laquearia vsque erupit, aramque totam complexa, ad pavementum vsque descendit, nec labem interim vllam altari intulit. Attonita puella concidit, alteraque curriculo dominæ rem denunciat, quæ territa de lectulo descendit, & totis connixis viribus, ad ædiculam adrepit, conspectaque
flam-

flamma, exclamavit, Kyrie eleison. Mox-
 que accersit sacerdotes, quos magna ho-
 minum comitata copia, qui omnes viso in-
 usitato miraculo perculsi sunt. Flamma au-
 tem ascendente ac descendente, non secus
 ac velo in nauigio à tempestate vehemen-
 ter iactato, omnes ad multas horas Kyrie
 eleison ingeminarunt. Fuis autem preci-
 bus flamma euauit, apertaq; capsulâ san-
 ctam Domini effigiem sine manu expref-
 sam illâsam intactamque reperere. Quin
 & telam illam sericam, à patricia impositâ
 alteri imagini tollentes, eadē prorsus, ac ge-
 mina illi archetypę (O stupendum miracu-
 lum) Domini forma sine ullius ope insigni-
 tam, inuenerunt. Laudatoque, super hoc
 beneficio, numine, exosculantes imaginem
 faminæ laboranti imposuerunt, subitoq;
 sibi penitus restituta surrexit, Deoque de-
 bitas laudes cum toto sacerdotum & popu-
 licætu persoluit.

Post annos aliquot cum veneranda illa
 matrona sibi vltimum instare diem præ-
 sentiret, cum vas esset electionis, sacram
 hanc effigiem in cœnobio Melitensi S.
 Assumptionis reponi curauit, quam Meli-
 tinensis ordo, cum sacer (Archiepiscopi
 Domitiani, qui fuit patruelis Mauritii Im-
 pera-

S

pera-

peratoris) tum ciuilis, principesq; ciuitatis, velut ab Apostolorum alumnâ exceperunt. Quod cum patricia rescisset, imaginem Archiepiscopo commisit causamque, cur eam in Melitenem reportari curarit, exposuit.

Operæ quoque precium duxi & aliud miraculum compendio narrare, Incurssione à Persis, Heraclio imperante, facta, sacræ virgines ne captivæ abriperentur, formidantes Constantinopolim properarunt, quibus vt claro genere natis, cœnobium Sergius Patriarcha assignauit, qui dum de sacra illa & diuinâ icone audisset, ab inuitis etiam illis eam abstulit. Sed cum aliis atq; aliis ærumnis conflictaretur, Imperatorum indignationem incurrisset, Ecclesia variè perturbaretur, cœpit dubitare quænam horum malorum esset causa, videtque concubiâ nocte, virum quendam tremendum stantem, seseque appellitantem. Redde quamprimum quæ præter ius fasque cœnobio virginum abstulisti: vocatisque domesticis sciscitatur ab his: Ecquæ sunt hæ vexationes, quarum causa hæc perpetior. Etenim vidi formidabilem quendam virum stantem, qui ad me redde, inquit, actutum, quod è monasterio contra ius fas abstulisti. Et Sergius, quidnam, cui eripuerim

rim prorsus ignoro: Et domestici: Domine, inquit, nihil huiusmodi factum existimes, neminem enim vnquam vlla iniuria affecisti, sed & vexationes istas, & nugamenta cogitationum, dæmonum ludibria, & fraudes iudica, Dein nocte insequente rursus vir ille tremendus apparuit, & seuerè illum allocutus. Restitue, inquit, è vestigio, quod abstulisti ex Assumptæ virginis cœnobio, an ignoras illas peregrinas esse, & omni ope destitutas, vt quæ huc ad peregrinum solum fugere sint coactæ. Experfectus Patriarcha illum suum à cubiculis interrogat, Frater, inquit, quando effigiem Domini à virginibus abstulisti, quo animo id tulerunt? ægerrimò, inquit, Domine, & si potuissent, vlturæ fuerant hanc iniuriam. Tum demum intellexit Patriarcha causam malorum suorum, damnatoque facto suo, quamprimum refecti imaginem Domini cum ingenti honore in sacrarum virginum domicilium iussit: id quod vnderigesimo Nouembris factum est. Statimque Patriarchæ res ad quietum rediêre statum, omnesq; ærumnæ & vexationes sublata. Incolæ autem monasterii de receptâ Domini imagine immortalis, sibi etiam atque etiam plurimumque gratulati sunt.

ANNOTATIONES.

Mirabere forsitan lector, quî miraculum hoc de sacrosancta Christi effigie nullo pictoris aut fictoris penicillo, cælouæ efformata, Tiberio, qui Mauritium præcessit, imperante, potuerit accidere, cum ea tempestate ex omnium historicorum auctoritate & fide adhuc Edessæ fuerit custodita, & à Romano Lacapeno circa annu Christi cmlxliii. tandem Constantinopolim translata, anni que inter Tiberij & Romani Lacapeni imperiû cccclviii. intercesserint. Aduerte bone Lector nec pronuncia, dum discas Imagines Christi ἀρχεγονήτες tres fuisse constat: * vnâ Berenicæ seu Veronicæ à Christo datam, cum ad crucem cum cruce proficisceretur, quam hodie Romæ adseruari scribunt: alterâ linteis Christi sepulchralibus impressam, quam Taurinensis Ecclesia seruata religiosissime colit: tertiam cum Epistolâ ad Abagarum missam, Edessæ multis sæculis cultam, & à Lacapeno Constantinopolim transportatam. Hanc tertiam ergo fuisse non crediderim, * de qua hic sermo, nec certo affirmarim vtra ex duabus prioribus fuerit, an alia potius antigrapha, non autographa & archetypa Christi, cum legamus linteas alia archetypis seu prototypis instrata nouo miraculo eandem Christi formam induisse Hoc ex Simocatta, Theophane, Cedreno, & alijs certum est; Mauritio & post Heraclio, qui Phocam interfecit, regnante, effigiem aliquam Christi talem sine pictoris aut hominis arte factam Constantinopoli fuisse, cum & ipse * Heraclius eiusmodi iconem secum ex Africa scribatur Constantinopolim attulisse, & postea in Persidem contra Cosdroem profectus secum detulisse;

* Quamq̃
alijs plures
memoret;

* Nec tamē
ausim
negare, cū
explorati
nihil ha-
beam.

* Et ante
Heracliu
Philippic⁹
in acie cir-

detulisse; audi historicos editos, ineditos. Theopha-
 nes in Heraclio: Λαβὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν χερ-
 σὶ τὴν θεανδρικήν μορφήν, ἣν χεῖρες ἐκέγραψαν.
 ἀλλ' οἷον ἐν εἰκόνι, ὃ πάντα μορφῶν ἢ διαπλάτων
 λόγῳ, ἀνευ γραφῆς μόρφωσιν, ὡς ἀνευ σποράς
 κήσιν ἠνεγκεν. καὶ τῆτο πεποισῶς τῷ θεογράφῳ
 τύπῳ, ἀπῆρξατο τῶν ἀγώνων, πρὶν δὲ τῷ λαῷ,
 ὡς σὺν αὐτοῖς μέχρι θανάτου ἀγωνήσεται, καὶ ὡς
 τέκνοις οἰκείοις τῆτοις συναρμώσεται. Quæ sic
 intelligas: *Accepta Imperator in manus effigie, quæ
 Christum Deum & hominem referebat, (ita verito
 θεανδρικήν) nullis efficta manibus, sed quam illud,
 quod omnia format & effingit Verbum, velut in ima-
 gine sine picturâ figuram, tanquam sine satû & se-
 mine partum edidit, fetus (Heraclius) hac divini-
 tus effigiatâ formâ certamen aggressus, fidem militi-
 bus populoq; suam astrinxit, se vivum mortuumq; cū
 illis, veluti suis germanisq; liberis deuinctum, in bello
 & acie perseveraturum. Vides quam Heraclius ha-
 buerit imaginem ex Theophane nondum edito?
 Vin & Anastasij interpretationem syl'abatim ex-
 pressam ineditamque audire, vt fides etiam mea
 constet? Accipiens vero (inquit Anastasius) impe-
 rator in manibus Dei virilem, (ita veritit θεανδρικήν)
 figuram, quam manus non depinxerunt, sed in i'ona
 verbum, quod omnia format ac componit, siue pictura
 formam, velut sine semine partum eduxit. & in hac
 fisis, à Deo depictâ figurâ cepit agones, iuramenta
 dans populo, quod cum ipsis & que ad mortem foret
 certaturus, & eis tanquam filiis proprijs adhesurus.
 Cedrenus narrat ab Heraclio eandē quoq; ex Afri-
 ca contra Phocam cū classe deportatâ, cum dicit:*

cumtulit,
 Simocatta
 Theopha-
 nes &c.

τάτω.

Ὅδ' Ἡράκλειος πλοῖα πολλὰ ἐξ Ἀφρικῆς ἐξοπί-
 σας, καὶ στρατὸν κατὰ Κωνσταντινέπολιν κατέλα-
 βεν, ἐπιφερόμενος καὶ τὴν ἀχειροποίητον εἰκόνα τῆς
 κυρίας καὶ θεῆς ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ. *Interim Heraclius
 cum magna & armata classe Constantinopolim appel-
 lit, secum ferens etiam servatoris nostri imaginem
 nullo manus ministerio factam.* Theophanes ex Pi-
 sidi τῆς θεομήτορος & iconem ait fuisse: utriusque re-
 or secum detulit. De expeditione Persica idem cū
 Theophane scribit Cedrenus ab Heraclio Christi
 imaginem manu gestatam, &c. Sed his omnibus
 antiquior Simocatta apertè docet fuisse tā Mau-
 ritij quo effigiem Christi ἀχειροποίητον Constanti-
 nopoli, vel potius in Romanorum Castris, quibus
 Philippicus Mauritij Sororius præfuit, nullamque
 ipsam ab Heraclio Heraclij filio Imperatore Con-
 stantinopolim cum classe deportatam. Pater enim
 Heraclij, Heraclius cum Philippico fuit in castris,
 & ab eo præfecturam accepit, vnaque haud dubiè
 imaginem, quam à Philippico Constantinopoli
 in castra delatam reor, uti & eius exemplo Hera-
 clius postea fecit, sed audiamus Simocattam ex
 Pontani nostri interpretatione. *Vbi hostes appro-
 pinquare puluerea nubes indicio fuit, Philippicus Dei
 hominisque Iesu Christi effigiem circumfert. Iam olim
 fama emanavit, & usque hodie durat, eam effigiem
 non texentis manu comparatam, aut pictoris arte co-
 loribusque variatam, sed diuinitus efformatam esse.
 Quocirca etiam apud Romanos ut ἀχειροποίητος
 id est, non hominis manu confecta celebratur, & sa-
 cris diuinisque honoribus colitur. Habent enim arche-
 typum Romani & ut sacrosanctum quid veneran-
 tur. Hanc effigiem sacra veste (velo nempe) nudatam
 gestant*

lib. 2. c. 3.

gestans exercitum obibat, indeq; audendi generosam
 & inexpugnabilem militibus alacritatem iniebat.
 Et mox infra narrat, cui sub pugnae tempus inte-
 rim seruandam crediderit. Porro dux illam Domini
 imaginem Mardes ad Simeonem Amida antistitem,
 forte per id tempus in eo castello commorantem mittit.

Eandem postea imaginem Priscus qui Philippi-
 eo successit ad componendam exercitus seditione
 adhibuit, ac tandem ab Heraclio contra Phocam
 profecto est Constantinopolim relata. Hic tamen
 aduertendum, hanc de qua hic agimus, non videri
 fuisse primigeniam *ἡ ἀρχέτυπον*, sed ab archetypo
 miraculo aliquo expressam, cum Simocatta affir-
 met Romae archetypum seruatum, quae fuit effigies
 Berenices seu Veronicæ, non illa Abagari Edesse-
 na, quamquam & illa vltimis temporibus sit Ro-
 mam perlata. Sed cum alij aliud affirmant, ego,
 vt dixi, nihil decerno.

Constat ergo fuisse Constantinopoli Christi
 imaginem sine artificio humano factam ante Ro-
 mani Lacapeni imperium.

Illud quoque non prætermittendum, quod in
 hac Mariæ Patriciæ historiâ tangitur, velum æquè
 longum latumque archetypo instratum, eandem
 induisse diuinitus formam. Nam prorsus geminū
 huic legitur factum in vita S. Pauli in Latro ana-
 choretæ, ad quem Constantinus, qui cum Roma-
 no imperauit, Photium quendam patricium (non
 illum pseudopatriarcham dudum mortuum) cum
 literis misit. A quo Paulus vicissim daris ad Impe-
 ratorem literis petiuit, vt Christi imagini non ma-
 nufactæ linum eiusdem magnitudinis applicaret,
 & ad se mitteret. Factum quod postulabat, mis-
 sumque velum ex animi sententia, quod cum ex-
 pandisset,

A. 944.

pandisset, Christi effigiem ad amissim expressam, & figuram figuræ exactissimè respondentem vidit: quod tamen aliorum oculos idem inspectantes fugit. Consule Baronium Annali x. anno 944.

Qui plura de Christi sudario, multipliciq; sindone Dei nutu formâ Christi corporis signatâ desiderat, inspiciat stigmata Christi apud Alphonsum Palæotum Archiepif. Bononiensem Danielis Mallonij cõmentarijs illustrata c. 1. 2. 3. & passim alijs.

28. Augu.

S. MOSES ÆTHIOPS.

BEatus hic Moses natione Aethiops toto corpore probè ater, cuidam cui servitutem serviebat, quem herus propter improbitatem & latrocinia domo eiecit. Hic pastori cuidam, à quo in re quapiam impeditus fuerat, ob facti memoriam infestus erat, consiliumque eius occidendi cœperat. quem cum trans Nilum esse explorasset, quamvis inundante Nilo, gladio tamen dentibus mordicus preno, vestibisque capiti impositis, tranavit. quod ubi opilio sensit, illico profugit. Moses arietes quatuor præstantes maçtauit, catenaque nexos secum remulco per Nilum remeando traxit, carnesque absumsit, & vellera cû vino permutavit, atque ad collegas suos est reuersus. Quæ eo fine recensui, vt ostenderem